

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u Kompostu měsíce února. Na jeho sklonku se objevila potěšující zpráva o pravděpodobně šťastném rozuzlení jedné z nejvýznamnějších evropských ekologických kauz posledních let - devastující těžby dřeva v Běloužském národním parku. Pokud jste společně s námi tento napínavý a nepříliš veselý „příběh“ sledovali, možná vás také naplnil nadějí, že alespoň na některých místech se věci začaly hýbat správným směrem. V příštím čísle přineseme určitě podrobnější informace. Dovolím si však předem upozornit na několik zajímavých souvislostí, díky kterým jsou tyto události hodně podobné těm, se kterými se můžeme setkávat i kolem nás.

Z obsahu tohoto čísla:

Ze Strakonice do Brlohu a zpět II.....	2
Plast - hrozba 21. století.....	2
Jak jsme nepotkali káně.....	3
Sníme naši planetu? - 8. díl.....	4
Přírodovědné muzeum Semenec?.....	5
Hurá na výlet s Enviroskopem - 9.....	6
Nebeský ohňostroj s jedním aktérem....	6
Objevy detektiva Ledňáčka.....	7
Večer s dokumentem - 48. díl.....	7
Pozvánky - únor 2018.....	9
Ivo Stehlík a kol.: Šumava domovem.....	12
Lyrické toulky přírodou.....	13
Leden očima Jirky Wagnera.....	13
Únor očima Jirky Wagnera.....	14
O víle, strachu a předjaří.....	14
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	14
Vegazín - čtení rozhodně nejen pro.....	15
Dětské pokrmy.....	15

V první řadě - tato kauza je v mnoha ohledech shodná s přetahovanou o šumavský NP, již jsme byli svědky několikrát v nedávné minulosti. Na jedné straně snaha o zachování unikátních společenstev, na druhé straně politický vliv, nepravdivé záminky a snaha o obohacení. Skupinky aktivistů (včetně českých) vyrážejí po vyčerpání všech běžně dostupných způsobů nesouhlasu do terénu a podaří se jim přímou blokadou alespoň pořádně zkomplikovat těžářům práci. Mezitím však pokračuje snaha o záchranu jednoho z nejcennějších

Foto Břetislav Kocek

zbytků evropského pralesa i na legislativní úrovni. Polsko dostává od orgánů EU nejprve napomenutí žlutou kartou, po neuposlechnutí následuje karta červená v podobě vysokých sankcí za každý den pokračujícího kácení. Vše víceméně zastavují až otřesy v nejvyšších patrech polské politické garnitury a ministr životního prostředí Szyszko platí za své tažení proti principům ochrany přírody svou funkci. Dost možná vše ještě neskončilo, ale tento příběh by nám měl připomínat, jak je důležité nevzdávat své úsilí a že i poměrně malá skupina lidí může změnit velké věci.

Přejeme vám mnoho energie před nastávajícím jarem. Váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Ze Strakonic do Brlohu a zpět II.

Skalka „brložská“, nenápadná, v prvních pár krocích zakrytá snad nezajímavými rostlinami, leží v blízkosti cesty. Je místem výskytu rozličných živočichů - to návštěvník pozná, až když vstoupí na kamenný pás a pod nohama se mu to začne všelijak hemžit. Mezi jejími největšími obyvateli zaujme asi naše nejnámější ještěrka obecná. Myslím, že zde má dostatek potravy,

neboť skalní výstupky a plošinky sluncem prohřátého krystalického vápence hostí množství sarančí. Nejčastěji saranči měnlivou a saranči širokřídrou. Snad hned napoprvé zaujme poletování okáče zedního nebo žlutáčka čičorečkového. Z větších motýlů jsem zaznamenal babočku admirála a babočku paví oko. Proschlá zem na hraně lomu je protkána drobnými dírkami pískorypek. Stejně tak se na tomto místě vyskytuje svižník polní.

Z měkkýšů je zde hojně k nalezení červenoseznamová trojzubka stepní (*Chondrula tridens*). Dále je zde drobná bezočka šídlovitá (*Cecilioides acicula*). Za zmínku zcela určitě stojí výskyt keřnatky vrásčité (*Euomphalia strigella*), v jižních Čechách nehojně.

U paty lomečku je možno najít drobný keřík brslenu evropského.

Pohled na lomeček od Brlohu, foto -vh-

lomu, který se dále táhne severním směrem, je pěkný pohled na tu živočišnou pospolitost. Místu je snad možno přát klid a v budoucnosti jeho nezavezení či nezanesení lidskými odpadky, neboť se jedná o lokalitu nad jiné krásnou, zajímavou a snad i neprobádanou.

Historicky založený návštěvník může pokračovat do nedaleké obce a obdivovat brložský zámek, který je nově zrekonstruovaný. Veřejnosti přístupný není, ale i zvenčí stojí za vidění, stejně jako přilehlá barokní kaple. V obci je možno najít drobné architektonické památky. Nebo se od zmiňovaného skalního útvaru obrátit opačným směrem a podívat se na nedalekou přírodní památku Michlovka, jejíž jméno je totožné s názvem tamního rybníka.

Zpět do Strakonic se lze vydat po úzké silničce vedoucí do nedalekých Petrovic. A odtud do Oseka, s pohledem na blatenskou krajinu zvedající se v dáli. Na drobné kopečky u Radomyšle a Malé Turné, skrývající dnes již povětšinou zasypané drobné vápencové lomečky. Při troše štěstí uvidíte na poli u radomyšlského železničního nádraží v té pravé, zelené sezóně divoké husy velké a na nedalekých rybnících svítící bělostné labutě. Ale to je již jiný příběh a námět na další povídání. O tom snad někdy příště, až se země ohřeje slunečními paprsky. Pak se snad vrátím do okolí Petrovic a Turné, abych z krajiny vytáhl nějakou tu živočišnou drobojet. -vh-

Vše je příjemně usazeno u nefrekventované silnice. Z hrany

Žlutásek čičorečkový z lomečku, foto -vh-

Překopávky

Plast - hrozba 21. století

Na konci minulého roku se v internetovém prostoru objevila zpráva (klasicky ignorovaná většími médii - snad s výjimkou ČT) upozorňující na fakt, že největší světový odběratel materiálů k přepracování - Čína - skončí od Nového roku s dovozem některých druhů odpadů ze zbytku světa (viz např. [zde](#) nebo [zde](#)). Jen málokdo si asi v tu chvíli uvědomil, jak závažné následky tento (zcela logický a opodstatněný) krok může mít pro podobu celosvětového odpadového hospodářství. I když se týká celkem 24 druhů materiálů, nejvíce se projeví na mapách distribuce plastového odpadu. Ač se může tato zpráva jevit jako vrcholně ekologicky nepřívzná, jde hlavně o pořádné zatřesení se zkostnatělým systémem založeným na tom, že jeden stát, který se v minulosti stal recyklační linkou planety, v tom bude pokračovat donekoneč-

na. Jsem toho názoru, že v době, kdy je odpadová situace zcela neudržitelná, přijímají se nové odpadové směrnice a všichni začínají tušit, že jsme se dostali do slepé spotřební uličky, je tento mohutný úder neviditelnou rukou trhu více než potřebný a mohl by napomoci konstruktivnějším řešením problémů. Jinými slovy - když to nejde po dobrém, musí to jít po zlém.

Jak se tato nová pravidla hry projeví v odpadové politice řadových např. evropských států - tedy včetně ČR? Nebo jak by se ideálně projevit měla, pokud bychom se nechtěli vracet o několik desetiletí nazpátek? I když pravděpodobně zavládne zpočátku značný chaos, protože hory druhotných surovin (a zejména plastů) narůstají nepřetržitě, otevírají se dveře pro velké množství nových podnikatelských záměrů. Pokud budou chtít státy naplnit poměrně přísně vyhlízející evropské směrnice o postupné minimalizaci množství odpadů ukládaných na skládky, nezbude jim nic jiného než důsledná podpora nových recyklačních programů a programů předcházení a snižování vzniku odpadů. V černějších scénářích pak nad námi visí hrozba rozvoje podpory nových spaloven, hledání nových "recyklačních destinací" nebo hrozba toho, že se nebude dít vůbec nic a všichni budou čekat na to, jak to nakonec dopadne.

Foto -jj-

Je tu však ještě jedna možnost. Řešení směrem zespoda, ke kterému se může stejným dílem připojit každý z nás. Rok od roku je čím dál jasnější, že recyklace odpadů je pouze jedním a poměrně neefektivním článkem řetězce a s globálním problémem záplavy odpadů toho příliš nesvede. Podle děsivých odhadů může být současným tempem v oceánech do roku 2050 stejné množství plastů jako ryb (viz [zde](#)). Prozatím plytkým výkřikem do tmy se jeví rezoluce 200 států o sledování vypouštěných odpadů do moří (viz [zde](#)). Aspoň se však téma dostalo do prostoru veřejné diskuze, což je vždy lepší než vůbec nic. Ovšem rozhodujícím a patrně i jediným řešením bude snižování produkce plastů. Ty se bohužel v posledních desetiletích proměnily z role dobrého sluhy v pozici zlého pána tragickým nadužíváním zejména jednorázových obalů. Což kromě všech uvedených negativ nabízí i způsoby, jak se s tímto problémem vypořádat na spotřebitelské úrovni.

Jelikož je dnešní společnost vnímavá k jasným a stručným sdělením, nepovažuji v tomto kontextu jednoduché spotřebitelské dvacatero organizace Greenpeace k plastovým obalům za nic kontraproduktivního, spíše naopak. Článek [20 tipů, jak žít bez plastů](#) shrnuje některé notorické i méně zjevné záchytné body v našem šetrnějším nákupním chování. Kromě obligátních doporučení nekupování balené vody atd. obsahuje přehled také nápady, kterak si pohlídat právě nechtěný nákup jednorázových plastových obalů na nápoje, občerstvení a jak minimalizovat jejich objem tam, kde se tomu tak snadno zcela nevyhneme. Pokud se ztotožňujete s konkrétními malými řešeními velkých problémů, minimalizace plastů je právě jedním z těch schůdných. Zapojte se. -jj-

Jak jsme nepotkali káně

Buteo, jak pravidelní čtenáři Kompostu vědí, je akce zaměřená na sčítání kání ve volné přírodě. Ale i když se zrovna té vaší trase úplně všechny káně vyhýbají, máte stále co sčítat. Počítáte třeba úsilí malé účastnice výpravy, protože v šesti letech je deset kilometrů (dva spojené transekty, a sice cesta z Volyně do Strakonice) pořádný výkon, o kterém se ještě dlouho mluví. Sčítáte chvíle blízkosti, když si vymrzlí s výhledem do krajiny společně otevřete termosky s čajem. Nebo příležitosti, kdy jste sebe a psa vzali konečně na delší slibovanou procházku, a to i když se vám zrovna nechtělo anebo jste měli pocit, že byste ten volný den měli strávit nějak „smysluplněji“ - čtete úklidem nebo jinou činností, o níž byste za měsíc už jistě nevěděli, protože, světe div se, ten bordel se tam udělá, zcela jistě sám, znovu. Kdežto asi v půlce prosince, tedy měsíc po sčítání, byla první věta po probuzení oné šestileté účastnice: „Jano, napsala jsi tomu pánovi tu nulu?“ Přiznám se, že nejdřív jsem vůbec nevěděla, o čem mluví. Sčítáte turistické značky, protože když řeknete nadšenému prvňákovi, že to bude výprava za sčítáním, musíte něco sčítat. Pro příznivce KČT jsme jich napočítali 56, ale za výsledek absolutně neručím. Nebo prostě jen počítáte do deseti, aby se vám ten pobyt v krajině nezměnil v neustálé popohánění dvou psů a dítěte, mohli jste si ho užít a vyhlížet ty káně, když jste přece všem i sobě řekli, že tu jsme kvůli nim. Dobrá zpráva je, že nikdo z výše nepopoháněných se neztratil, nebo tedy alespoň ne na dlouhou dobu.

Foto Jana Petříková

Akce Buteo prostě není jen sčítání kání. Jsou to nezapomenutelné okamžiky, kdy vnímáte proměnu krajiny, sebe i ostatních. Každé mnou zažité sčítání bylo jiné, jiné i co do výsledného počtu kání, ale to není to, na co vzpomínáte. Vzpomínáte, jaké bylo počasí, když jste tudy procházeli před dvě-

Poznámka redakce: Kdo by se chtěl od příštího roku přidat, zvolit si svůj pětikilometrový transekt (nebo třeba dva spojené), ale není si jistý, jestli káni bezpečně pozná, může si vše vyzkoušet v sobotu 17. 3. (pozvánku najdete v příštím čísle Kompostu) spolu se zkušenými sčitateli na trase Radomyšl-Strakonice. Nebo by bylo možné jet nejdříve spolu s ostatními účastníky vlakem do Radomyšle, tam projít první část (ke kostelu sv. Jana a zpět k zastávce), odpojit se a jet zase do Strakonice. Takto se v minulých letech chodívalo každý listopad, leden a březen, protože manželé Hrdličkovi mívali v rámci propagace akce Buteo ve zvyku zvat na svou trasu pravidelně i veřejnost (viz např. [zde](#)). Od roku 2015 funguje totéž v menším měřítku (už jen po osobní dohodě). Letos ale chceme znovu pozvat kohokoliv, aby byla dána možnost i nováčkům.

Sníme naši planetu? – 8. díl – Znečišťování a destrukce ekosystémů

Pro další fázi našeho seriálu se dostáváme ke konkrétnějšímu rozboru mechanismů zemědělské produkce, které mají za následek poškozování nebo úplnou destrukci jednotlivých ekosystémů planety. V následujících dílech cyklu se podíváme na tři modelové příklady, které jsou jednak těmi nejvážnějšími ekologickými hrozbami dneška, ale zároveň dobře ilustrují všeobecné souvislosti, jakými globalizované a zprůměrněné zemědělství přispívá k zániku cenných společenstev a jejich biotopů. Budeme se zabývat produkcí palmového tuku, krmné sóji a mořským rybolovem.

Důvod, proč velká část zemědělské produkce způsobuje poškozování těch nejcennějších ekosystémů, je prostý. Největší bohatost životních forem vzniká na místech s podmínkami, které zároveň předurčují i nejrychlejší produkci biomasy – tedy nejvyšší zemědělskou produkci. Nejvíce dramatickou je tedy situace v subtropických a tropických pásmech, resp. v jejich částech s nejvyššími srážkami. Kromě toho je zemědělská půda na takových místech vzhledem k rychlému koloběhu živin brzy vyčerpána a degradována. V ostatních zeměpisných oblastech světa, tedy alespoň v těch, které jsou pro zemědělskou produkci vhodné (mírný pás), je největší hrozbou samotný rozsah využívané půdy a také trend, kterým její zábor narůstá vzhledem k rostoucí celosvětové poptávce po potravinách. Jak už jsme na mnohých místech našeho seriálu zmiňovali (zejména v [č. 10/2017](#)), není zásadním a rozhodujícím problémem samotná matematicky omezená kapacita území, ale spíše mix produkovaných potravin. Jsou mezi nimi totiž propastné rozdíly v potřebě zemědělské půdy a dalších vstupů pro jejich výrobu.

Foto Lynn Betts, USDA Natural Resources Conservation Service, commons.wikimedia.org

érou scelování pozemků, degradace prvků biodiverzity v zemědělské krajině a zhoršování veškerých myslitelných vlastností půd. I když se podíl orné půdy dramaticky nemění, výrazně se snižují její hodnotové ukazatele – zejména vododržnost, množství humusu a s tím související náchylnost k větrné a hlavně vodní erozi a také neschopnost krajiny zadržovat srážky a doplňovat jimi zdroje podzemních vod. Dochází k nové centralizaci zemědělského podnikání (s politickým podtextem) a tím i hospodaření na „vypůjčených“ pozemcích bez hlubšího zájmu o neekonomické parametry zemědělské činnosti. Stále ještě je v konvenčním zemědělství používáno příliš velké množství anorganických hnojiv a biocidů. Jejich nárazově velké koncentrace zapříčiňují jejich vyplavování do vodních zdrojů s následným vlivem na vodní organismy a kvalitu stojatých vod (eutrofizace). Nepřímým důsledkem těchto jevů je úbytek v početnosti mnoha forem života – zejména ptáků zemědělské krajiny, obojživelníků, motýlů a mnoha dalších.

Přes všechny uvedené hrozby je však situace v ČR v porovnání s mnoha jinými zeměmi ještě relativně dobrá. Souvisí to s alespoň minimálně fungujícími kontrolními mechanismy. Ty se jeví v mnoha zejména rozvojových zemích jako zcela nefunkční a mají za následek způsoby hospodaření takřka bez omezení. Státy tropického pásu pak doplácí na svou zeměpisnou vhodnost k produkci těch nejvýnosnějších a globálně nejvyužívanějších zeměděl-

ských komodit (krmná sója, palmový tuk, bavlna...). Miliardová odvětví pak s sebou přináší těžko zvladatelné problémy jako politický lobbying, korupci, zábor půd drobných rolníků, přesun venkovského obyvatelstva do měst, zánik původního způsobu života, využívání levné pracovní síly atd. Pro zemědělskou produkci v rozvojových zemích je používáno dramaticky velké množství chemických látek a zábor půd pak samozřejmě souvisí s degradací těch nejcennějších ekosystémů světa a prudkým úbytkem biologické rozmanitosti.

Celosvětově se prostřednictvím konvenčního zemědělství dostávají do potravních řetězců stabilní a kumulativní chemické látky – antibiotika, hormony, těžké kovy, organické polutanty – a dochází u nich k efektu tzv. hromadění na vyšší trofické úrovni (řádově vyšší koncentrace se nacházejí v tkáních vrcholových predátorů – šelmy, dravé ryby atd.). Intenzivní živočišná výroba pomáhá vytvářet preventivním používáním antibiotik odolné kmeny patogenů, které mohou představovat časovanou bombu. Obrovské množství výkalů hospodářských zvířat a nemožnost jejich návratu do koloběhu živin způsobuje zvyšování úživnosti suchozemských i vodních biotopů.

Zcela tristní je pak situace světových oceánů. Velká část světových lovišť je již zcela vyčerpána nebo se nachází na pokraji zhroucení. Pobřežní vody jsou stíženy odpadními vodami kontinentální (zejména) živočišné produkce a vznikají zde tzv. mrtvé zóny. Stav těchto oblastí pak samozřejmě ovlivňuje nejvíce tu část obyvatel, kteří ji doposud využívali jako přímý potravní zdroj.

Konkrétní souvislosti si rozebereme v následujících třech dílech seriálu, přineseme rovněž spotřebitelská doporučení, na jejichž základě může s tímto nepříznivým stavem něco udělat každý z nás. **-jj-**

Přírodovědné muzeum Semeneč? Na první pohled nic moc...

Když vstoupíte modrými omšelými vraty do areálu muzea, můžete nabýt dojmu, že vás zde nic zajímavého nečeká. Spatříte spousty stromů, rostlin a kamení, u kterých se nacházejí cedulky. Ty se však letmým pohledem rozhodnete nečíst - nemáte přeci čas ani náladu na čtení nějakých zdoluhavých odborných blábolů.

Pokračujete poslušně dále k recepci a doufáte, že spatříte něco zajímavějšího. Nic se však neukazuje, a tak zaplatíte a vyzvídáte, co tady za ty peníze uvidíte tak pozoruhodného. Protože máte s sebou děti, odcházíte z recepcce s mapou cesty za pokladem skřítka Semínka, kterou vám prodala ochotná paní a přidala několik rad. Mimo jiné, že máte přičichnout k růžím, protože jsou právě v plném květu. Hm, to jste tedy zvědaví, že.

Ukazuje se, že cesta za pokladem je vlastně taková procházka areálem, během které musíte sehnat pár informací, abyste našli slíbené překvapení. Odhadujete, že do půl hodiny se to povede, zakoupíte nějaký suvenýr a tradá pryč.

Přibližně za hodinu a půl jásáte nad nalezeným pokladem. Ta procházka nebyla tak marná, dokonce i na těch cedulkách nebyly takové hlouposti, jak jste si prve mysleli....

Dáte si u recepcce něco k pití, děti zmrzlinu a najednou jako by se zastavil čas. Spokojené děti, výborná káva, čaj z vlastnoručně natrhaných bylinek, klid a pohoda. Nikam nespěcháte, posloucháte zpěv ptáků a rozmýšlíte, zda půjdete nejdříve rýžovat či se vydáte stezkou našich předků a pokusíte se rozdělát oheň bez sirek či vrtat pravěkou vrtačkou. Je to opravdu těžká volba. Děti mezitím nabraly sílu a skotačí na stezce naboso, zatímco jejich unavenější vrstevníci trpělivě zkoumají Paleonaleziště, ve snaze najít nějaký pravěký artefakt, který by v recepci směnili za něco užitečného.

Foto Barbora Žižková

Foto Barbora Žižková

Když se přiblíží pátá hodina a brána, která se už nezdá tak omšelá, se uzavírá, opouštíte areál se spoustou zážitků. Několik čerstvě vyrýžovaných českých granátů vám bude připomínat dětinskou radost, kterou jste zažili, když se na pánvi objevily červené tečky.

Jste si jisti, že tu nejste naposled. Příště už určitě stihnete nahlédnout do úlu a navštívit nově vybudované podzemí, které jste dnes prostě neměli čas prozkoumat. Objevíte napodobeninu vodního toku i s břehovými porosty a s vodou, jejíž pohyb zajišťuje větrné čerpadlo. Porovnáte si vzhled 29 druhů borovic (jsou zde k vidění i takové, o nichž jste ještě nikdy

neslyšeli) a to vás naladí ještě i na sbírku nejrůznějších druhů vrb, léčivých bylin nebo hornin. Atd. atd. A kdo ví, snad se vám dokonce podaří přesvědčit babičku a dědu a namísto tradičního prvomájového programu vyrazíte všichni společně na Semenec s řemesly. Je to akce na celý den, ale stejně jako všechno na Semenci stojí prostě za to.

Přírodovědné muzeum Semenec v Týně nad Vltavou je otevřeno veřejnosti o víkendech od dubna do října od 13 do 17 hod., během letních prázdnin denně. Více viz www.muzeumsemene.cz. **Ing. Barbora Žižková**

Hurá na výlet s Enviroskopem – 9.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop přináší další tip na zimní výlet. Tentokrát to bude poněkud dále od Strakonice pro případ, že byste si chtěli vychutnat zaručeně tichou zimní krajinu.

Knížecí stolec s rozhlednou

Pokud se rozhodnete pro výlet na vrchol Knížecího stolce (1236 m n. m.) s rozhlednou, nahlédnete do divoké přírody vojenského újezdu Boletice, který veřejnosti není běžně přístupný. Pozor: jelikož se jedná o vojenský újezd, místo je přístupné pouze o víkendech a o státních svátcích.

Cesta na Knížecí stolec začíná na parkovišti v Uhlíkově a vede podél zarůstajících luk a pak převážně lesy. Bystří návštěvníci si mohou všimnout zbouraných domů podél cest z dob, kdy se budoval vojenský újezd, či kamenných mostků přes zdejší potoky. Ve vrcholové části Knížecího stolce

Výhled z rozhledny na Lysou (1 228 m n. m.) a Chlum (1 188 m n. m.), foto Jana Zrnová

jsou patrné četné skalní výchozy nebo rozsáhlé holiny způsobené orkámem Kyrill a snahy o opětovné zalesnění. Na samotném vrcholu stojí nově postavená dřevěná rozhledna vysoká 8 metrů, ze které je vidět po celém areálu Boletic a za vhodného počasí i alpské vrcholky.

Zpátky se dá vrátit okružní cestou. Součástí trasy je naučná stezka o 9 zastaveních, která pojednává o historii území, o zdejší flóře a fauně, o lesích vojenského újezdu Boletice a o hospodaření v nich. Na několika místech stezky naleznete i odpočinková místa v podobě stolů s lavičkami či srubového altánu.

Na lokalitu se můžete dostat vozem a zaparkovat na parkovišti na začátku trasy v Uhlíkově. Přijet se dá i autobusem z Volar do zastávky Želnavá, Záhvozdí. Trasa vede po modré turistické značce.

Další informace a fotografie k lokalitě naleznete [zde](#). **Simona Šafarčíková**, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s.

Rozhledna na vrcholu Knížecího stolce, foto Jana Zrnová

Nebeský ohňostroj s jedním aktérem

Nový rok je na mnoha místech naší republiky, ale i v širém světě oslavován jako přelom od starého k novému. Pátrat po základech tohoto lidského zvyku by bylo asi pro historického laika obtížné a vesměs ovlivněné názory přejatými z knih a jiných zdrojů místo vlastní zkušenosti. A k tomuto časovému přelomu se váže i onen ohňostroj. Mimo jiné si tohoto děje všímají i fotografové a vyfocení kroutícího se a prskajícího světla na potmělé obloze je výzvou. Zkoušel jsem ohňostroj zachytit na čipu svého digitálu již vícekrát a poslední návod mého poskytovatele grafického foto editoru mě opět vyburcoval k tomu to zkusit znovu. A tak jsme se s mou manželkou vydali do strakonických ulic.

Měsíc 1. 1. 2018 v 18:43, foto -vh-

Fotit v davu je obtížné. Zvláště když byste rádi použili stativ a chtěli mít trochu volného pole na obloze. Navíc je nám oběma ohňostroj proti mysli vzhledem k jeho škodlivosti pro zvířata a životní prostředí. Vlastně šlo pouze o ověření, co výše uvedený návod předkládá, a proto jsme si vybrali místo odlehlé.

Ale nakonec vše dopadlo ze ¾ úplně jinak. Na obloze se konala jiná, nebeská

produkce, jak jsem se dozvěděl později z astronomického kalendáře. Dne 1. ledna 2018 vstupoval Měsíc do nejbližší vzdálenosti k naší Zemi. A tak jsme nakonec věnovali pozornost většinou jemu a jen kousek času jsme obětovali pohledu na shon u nedalekého nákupního centra a na ohňostroj. Návod, kterak fotografovat ohňostroj, nezklamal, ale ono opravdu záleží na tom, co ve výsledku chcete vidět. Takže předkládám foto toho nebeského, zemského souputníka a hemžení nás lidí tady dole. Snad jen pro upřesnění, úplněk Měsíce nastal dne 2. 1. 2018 v brzkých ranních hodinách.

-vh-

Hemžení u strakonického nákupního centra, foto -vh-

Objevy detektiva Ledňáčka

Za starých časů se říkávalo, že únor bílý pole sílí. A platí to i na zahrádky, lesy a vůbec celou přírodu. Povede-li se, že je zima zasněžená, schovává se země pod nadýchanou bílou peřinou a nepromrzá tolik a do takové hloubky, jako kdyby byly holomrazy. V předjaří při tání potom voda vsakuje do hlíny pěkně plynule, nasytí ji ještě lépe než po deštích a je připravená pro kořínky rostlin, aby ji mohly pít - na polích i všude jinde. Víte, jak se potom dostává voda z jejich listů do vzduchu a odtud zpátky do země? A napadlo vás někdy, že dostatečná vláha se udrží v krajině jen tam, kde je zdravá zemina a zeleň? Na suchých místech to zdaleka tak dobře nefunguje. Proč, o tom si budeme povídat na výletě, na schůzkách Ledňáčků, ale hlavně při přednášce pana Šímy (28. 2. - viz pozvánka na str. 10).

Hodně toho ale určitě víte už teď. Detektiv Ledňáček pro vás jako každý měsíc vymyslel pár otázek na zkoušku a přidal i vlastní hádanku pro nejmenší, takovou, jakou ještě nemůžou znát z dřívějšího.

- Pro dospělé: Proč se nejvíc rosy sráží na rostlinách nebo třeba na kovovém zábradlí? Všimli jste si někdy, že na nizoučkém vysečeném trávníčku jí moc nebývá? A napadlo vás, že udržováním přírodní zahrady s velkými stromy, keři a záhony můžete podpořit zadržování vody v krajině?

- Pro rodiče vědecky založených školáků: Co se dá dělat pro stromy a keře v zimě, kdy je doba jejich spánku? Mají zahrádkáři v únoru vůbec něco na práci?

- Pro rodiny s batolaty:

*Matějčiku, Matěji,
kdo to stojí v závěji?
Podívej, má metličku,*

*místo nosu mrkvičku,
místo očí uhlíky
a je táááákhle veliký...*

Odpovědi najdete na straně 14. -ah-

Večer s dokumentem – 48. díl – Živý plášť planety Země - GEODERMA

V našem seriálu "Večer s dokumentem" se zaměřujeme především na středně pokročilé diváky, ale to neznamená, že by nestálo za to se občas zabývat i snímky určenými spíše začátečníkům. Nejen pro zopakování, utřídění a případné doplnění toho, co je všeobecně známo, ale mimo jiné i pro snadnější předávání informací dětem v rodinách a kroužcích, studentům ve školách, atd. atd. V takových situacích neškodí mít po ruce přesvědčivá fakta a třeba i nějakou tu senzací pro oživení a udržení pozornosti. Na jeden z takových dokumentů (z roku 2015) nás upozornil pan Ing. Jaroslav Šíma, DiS. z Týna nad Vltavou. Rád jej (se svolením autorů) promítá při přednáškách pro veřejnost a okomentoval jej těmito slovy:

„Vážení přátelé, doporučujeme vám ke zhlédnutí dokumentární snímek Živý plášť planety Země - GEODERMA z produkce SKYFILM Prostějov, kterým erudovaně a přitom poutavě provází půdní biolog Ladislav Miko. Pořad je volně dostupný [zde](#).

Foto -jj-

Tématem je půda. Půda, zem, hlína. Živí nás, a přesto po ní šlape-me. Při chůzi nám nic jiného nezbyvá, byli jsme tak stvořeni. Ale to, jak se k ní chováme, je možno již chápat jako neúctu. Málokdo má v sobě ještě tu odvěkou vazbu k půdě zakotvenou. K půdě, která je vlastně podstatou naší země, územím, na kterém náš národ žije. Půda byla důvodem, proč si toto území naši předci vybrali, aby se zde usadili. Předpokládali, že je právě ona dokáže dobře uživit. Dlouhou dobu to také dělala. Bude to však dělat i nadále? Jaký je vztah mezi půdou a počasím, jak do toho zasahují rostliny? Dokáže se půda i sama zorat? Odpovědi můžete získat v avizova-

ném dokumentu a následně o této problematice diskutovat na besedě, kterou pro vás připravujeme dne 28. 2. – viz pozvánka na str. 10.“

Video je uvedeno ukázkou, jak Doc. RNDr. Ladislav Miko, Ph.D. odebírá vzorek hlíny z pole, přirovnává půdu k pokožce naší Země a začíná spolu s dalšími spolupracovníky vyprávět o jejich podivuhodných vlastnostech: „... Věřili byste, že pode mnou, přímo pod mýma nohama, je více organismů, než je všech lidí na této planetě? Miliardy jedinců, statisíce druhů nejrůznějších tvarů a velikostí...“ Díky těmto půdním tvorům (a samozřejmě i těm, kteří žijí na povrchu) se vracejí do země živiny a vzniká nová hmota: „... Právě toto nikdy nekončící a dokonale seberegulující hemžení zajišťuje, že se tady netopíme v horách odumřelé biomasy. Bez jejího rozkladu by se živiny vyčerpaly a nevracely zpět do půdy pro další použití. Tomu říkám udržitelná produkce! Dalo by se říct, že půda je takové automatické zařízení na výrobu biomasy. V závislosti na podnebí, na dostupnosti živin a na množství vody příroda vyprodukuje až desítky tun biomasy na jediném hektaru...“ Bohužel, málokdo si uvědomuje, že půda jako zdroj života je nenahraditelná a že její stav v současné době je silně ohrožen. Náš způsob hospodaření ji drancuje, vysušuje, mění její strukturu...

„... Naši nejlepší spojenci, kteří drželi půdu v kondici po miliony let, tak marně hledají potravu a hladoví. Nezbyvá jim nic jiného než utéct nebo uhynout. Ti mikroskopičtí se musejí pustit do dlouhodobých zásob půdního humusu. Tak ale vlastně začne půda požírat sama sebe a její struktura se hroutí...“ Jak tuto situaci zlepšit? „... Hnojení chlévskou mrvou známe tisíce let. Organickou hmotu ale musíme doplňovat i jinak. Ponecháním bohatších zbytků půd a třeba produkcí meziplodin, které se z pole neodvezou...“

Nejen, že biologická aktivita půdy je základem její úrodnosti a nelze ji nijak nahradit, ale stojíme tu navíc v úžasu nad tím, jak to vše funguje a jakou pestrost rostlinstva i živočišstva příroda vytvořila. Takové druhové bohatství si nezádá s tím nejlepším africkým safari. Věděli jste například to, že drobní nenápadní pancířníci si nosí na zádech přilepené hrudky a v nich spory hub, kterými si můžou naočkovat nově osídlený rostlinný opad? Nebo že za jeden rok projde zaživacím traktem žížal přibližně jedna čtvrtina veškeré půdy do hloubky asi 20 cm? O tom hovoří další velmi pěkný dokument (z roku 2013) **Vesmír pod našima nohama** – viz [zde](#). Výborně se doplňuje s videem Zdravá a nemocná půda - viz [zde](#), kde je vysvětleno, jak vzniká správná struktura půdy a co ji naopak ničí.

Foto Jan Šimáček

Nebezpečí, jakým je půda na celém světě vystavena, stručně, úderně a velmi naléhavě shrnuje dokument **Z čeho se skládá půda** – viz [zde](#). Fakta zde uvedená jsou opravdu alarmující:

33 % světových půd je degradovaných a každý rok zmizí plocha 55 000 km². V Evropě je každou hodinu zabráno 11 hektarů půdy expandujícími městy. Ale 95 % našich potravin má původ v půdě. Ale třetinu z nich vyhazujeme. Až polovina domovního odpadu může být kompostována a udržitelné hospodaření s půdou by mohlo produkovat o 58 % víc potravin... V závěru je řečeno: „... Jen si představte, že trvá tisíc let, než se vytvoří 1 cm půdy. Půda je neobnovitelný zdroj; její ztráty a degradace nejsou obnovitelné v průběhu lidského života...“

Nemyslí se tím, samozřejmě, jen orná půda, ale i ta „obyčejná“. K pokožce naší Země se dá přirovnat i ona, zvláště je-li porostlá kvalitní zelení. O tom jsme měli v [čísle 1/2018](#) celý podrobný článek od pana J. Šímy.

Ve stejném duchu vyznívají i ostatní jmenované dokumenty. Ani jeden z nich není nijak dlouhý, vše je podáno jednoduše, názorně a srozumitelně. Bylo by myslím opravdu nanejvýš užitečné se s nimi seznámit (nebo s dalšími, které se také dají na internetu lehce vyhledat). A hlavně, vzít si předkládané informace k srdci v našem každodenním životě, co nejvíce se jimi řídit a šířit je. Zastávat se všech území, kde si půda ještě udržuje svou kvalitu, nevzdávat se stromů, keřů apod., pokud nejsou vysloveně životu nebezpečné nebo pokud nepřekážejí jeden druhému navzájem, změnit stravovací návyky, podporovat ekologické zemědělství ... a ještě bych toho mohla jmenovat spoustu, ale o tom jsme psali o všem už mockrát. I o tom, že takový život by nebyl nijak tristní, pokud bychom nepropadli sebestítostí, naopak bychom byli zdravější, aktivnější a víc bychom spolupracovali jeden s druhým. Není to teď už jen volba daná „jen“ snahou o čisté svědomí a pokládaná za cosi na způsob koníčka. Stalo se to už dávno vyslovenou nutností, protože jde o hodně. Lépe řečeno, jde o všechno. Taková slova mohou někomu znít přepjatě a musím říci, že sama bych také přivítala, kdyby se ukázalo, že není ještě tak zle. Zamysleme-li se ale nad tím, jak lehkomyšlně přeměňujeme naše okolí v něco na způsob pouště, a to z velké části ne v boji o holý život, ale jen tak pro větší pohodlí, jsou vážné obavy na místě a určitě je lépe se uklidňovat změnou našich dosavadních návyků než tím, že bychom raději nechtěli nic znepokojivého slyšet. -ah-

Pozvánky - únor 2018

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření

úterý 13. 2., nebo čtvrtek 15. 2. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská

Další sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se je možné na každý zvlášť. Čtvrteční lekce jsou určeny rovněž pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Kurzovné 100 Kč.

Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné, Volyni a Katovicích.

Zelené otazníky - „Na co si dát pozor při koupi štěněte?“

středa 14. 2., 18 hod., společenský sál ŠK (III. nádvoří strakonického hradu)

Víte, odkud pochází vaše štěně a na co se soustředit při jeho výběru? Jak poznat množírnu a množitele? Jak se proti nim dá bojovat? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět Miroslava Josefíková z iniciativy NE množírnam!

Ochrana zvířat při stavebních úpravách - odborný seminář

Úterý 20. 2. 2018, velká zasedací místnost MěÚ Strakonice (Velké náměstí 1, 1. patro)

Program:

9:00 - Zahájení semináře

9:10 - Ochrana hnízdišť rorýsů na budovách (RNDr. Jiří Pykal, ČSO)

- stručný přehled biologie a ekologie druhu, nejčastější lokalizace rorýsích hnízd na budovách, zásady a postupy při rekonstrukcích a stavebních úpravách, možnosti vytváření náhradních stanovišť

9:50 - Ochrana štěrbinových druhů netopýrů (Mgr. Dita Weinfurtová, ČESON)

- životní cyklus a nejčastěji nalézané druhy netopýrů v budovách, správný postup během rekonstrukcí a konkrétní řešení situací

11:00 - Ptáci a letouni ve Strakonících a jejich soužití s lidmi (Ing. Vilém Hrdlička, ZO ČSOP Strakonice)

- seznámení s kritickými místy střetu ptactva a netopýrů s lidmi v sídelních i nesídelních lokalitách ve městě a okolí, zájem občanů Strakonice

11:45 - 12:15 - přestávka na oběd

12:15 - Skla - neviditelný zabiják (Mgr. Lukáš Viktora, ČSO)

- příčiny, následky a možná řešení problematiky reflexních ploch u existujících staveb i staveb ve stádiu projektové dokumentace

13:00 - Koordinační diskuze

- řešení konkrétních situací, spolupráce mezi odbory MěÚ, stavebními firmami a neziskovými organizacemi

Seminář je určen zejména pro pracovníky stavebních firem, projektanty, úředníky stavebního odboru, odboru životního prostředí a pro další zájemce o problematiku z řad veřejnosti.

Svou účast hlase předem na jan.juras@knih-st.cz. Více informací také na tel. 721 658 244. Za absolvování semináře obdrží účastníci certifikát. Občerstvení zajištěno. -jj-

Foto -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Jednoduché frivolitky – jarní motivy

Pondělí 5. 2.: Tvořivý podvečer s Evou Drančákovou. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (speciální jehla na frivolitky nebo případně obyčejná silnější jehla s co možná malým ouškem, příze odpovídající síly, nůžky, háček).

Hraní na kantely

Neděle 11. 2.: hraní na kantely (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Zastavení v čase

Středa 14. 2.: Krátké setkání, ztišení, verše – Victor Hugo, poetická próza – Jules Verne. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Výlet do Týna nad Vltavou s návštěvou Přírodního muzea Semeneč

Sobota 17. 2.: Sraz v 6:50 před nádražím ČD. V 7:07 odjezd vlakem do Týna nad Vltavou (s přesedáním v Číčenicích). Je zde domluvena návštěva přírodovědného muzea Semeneč (2 km od města). Podíváme se i po městě a okolí. Zpět lze jet např. v 16:50.

Strakonické příběhy L.

Úterý 20. 2.: Karel Skalický: Růže pro Thalberga. Podnikavý staročeský starosta Ludvík Thalberg. Politické ovzduší a hospodářský život města za jeho radniční éry. Vyženěný hostinec na Malém městě a příměstská cihelna. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Půda – nenahraditelný zdroj života

Středa 28. 2.: Ing. Jaroslav Šíma, DiS., autorizovaný krajinářský architekt – přednáška s promítáním. O tom, jak spolu souvisí půda, voda i ovzduší a proč je naším hospodařením tolik ovlivňováno počasí. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před zámek u vývěsky ŠK, kromě 2. 2., kdy schůzku vynecháme. 9. 2. si ukážeme velký hvězdářský dalekohled a (snad) i hvězdy. 16. 2. si zopakujeme stopování zvířat, 23. 2. si zahrajeme na zahrádce a uděláme si oheň.** Více na pobočce Za Parkem (Husova č. 380, 380 422 720).

Výstavky

Výstavka větviček na určování podle pupenů a borky (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. Pokračují i dlouhodobé akce - **Burza námětů na cestování, Nejmilejší knihy aj.** Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Od Marie Terezie po dnešek - vysvědčení v proměnách času

12. 2. – 29. 3., výstava Národního pedagogického muzea a knihovny. ŠK, vstupní hala.

Kurzy počítačové gramotnosti

6. 2., přednostně pro čtenáře ŠK. **Internet I – První email** - základní vyhledávání, emailová pošta. ŠK, studovna, 9:00 – 10:30 hod.

Radkin Honzák: "Humor v životě a medicíně"

7. 2., beseda s českým psychiatrem, publicistou a vysokoškolským pedagogem. ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.

Československé legie v letech 1914 - 1920

8. 2., přednáší Petr Tolar. Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.

Rande naslepo s knihou

12. - 17. 2., tradiční akce k svátku všech zamilovaných - kdo máte rádi překvapení, půjčte si knihu „naslepo“. ŠK, oddělení pro dospělé i pro děti.

Historie města Strakonice III. část

15. 2., přednáší Ing. Josef Kalbáč. Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.

Kurzy počítačové gramotnosti

20. 2., přednostně pro čtenáře ŠK. Internet II. – Cestování s internetem - počasí, jízdní řády, mapy, ubytování, pojištění. ŠK, studovna, 9:00 – 10:30 hod.

Tvořivá dílnička pro děti

22. 2., ŠK, oddělení pro děti, 8:00-11:00 hod.

Spisovatelé do knihoven: Milan Ohnisko

22. 2., český básník, nakladatelský a časopisecký redaktor, editor a kulturní publicista, za normalizace disident a signatář Charty 77. Autorské čtení s debatou. ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.

Vícehlasy

26. 2., hosty dalšího z mimořádných setkání s inspirujícími osobnostmi budou ředitel prachatického hospice sv. Jana N. Nemumanna **Robert Huneš** a novinář, publicista a spisovatel **Aleš Palán**. Budou mluvit o své nové knize z prostředí hospice „Vinnetou se chce bratřit“ a tématem večera bude **Význam humoru v lidských vztazích**. ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.

Drobné smetí

Obchodní řetězce musí od Nového roku poskytovat neprodejné potraviny charitě

Všechny obchody s plochou více než 400 m² musí umožnit dobročinným organizacím využít neprodejné potraviny. Týká se to však pouze výrobků s deformovaným obalem, se špatným označením apod., nikoli potravin s prošlým datem minimální trvanlivosti. Více se dočtete [zde](#).

Mobilní aplikace pro bojkot palmového oleje

Aplikace pod názvem „Palm oil scan“, kterou připravili hradečtí ekologové, dokáže podle čárového kódu rozlišit výrobky s a bez obsahu palmového oleje. Více viz [zde](#).

Divocí koně z Milovic byli vypuštěni na dvou nových lokalitách

Ptačí park Josefovské louky a lokalita Na Plachtě u Hradce Králové jsou dvě nová místa, kde bude pomáhat s údržbou pastva divokých koní. Více se dozvíte z tiskové zprávy společnosti Česká krajina [zde](#).

Čína zakázala obchod se slonovinou

Největší světový trh se slonovinou už nebude od Nového roku legální. Čína zakázala její obchodování i zpracování, což je pozitivní krok směrem k záchraně slonů. Více informací se dočtete [zde](#).

Šest příznivých ekologických fenoménů uplynulého roku

Podobně jako v úvodníku [prosincového čísla](#) uvedený článek britského deníku The Guardian si všímá i český tisk některých pozitivních trendů na poli globální ochrany přírody. Deník Referendum přináší v [tomto článku](#) šest pozitivních trendů, které mohou přispět k lepšímu vývoji situace životního prostředí. -jj-

Ivo Stehlík a kolektiv: Šumava domovem

Šumava se v posledních letech stala oblastí střetu protichůdných zájmů a rozdílných názorů na to, jak by s touto jedinečnou krajinou měl člověk zacházet. K věci se vyjadřují politici, vědci, úředníci, novináři... většinou lidé odjinud. To je cenné, protože často právě náhled zpozvdálí s určitým odstupem od problému dokáže lépe vyhmátnout jeho podstatu. Chybí mu ale hlubší znalost místních reálií. Tato kniha nabízí pohledy třiceti sedmi obyvatel Šumavy nejrůznějších profesí na soužití lidí s místní přírodou. Někteří z nich jsou rodáci, vrostlí po generace do šumavské žuly, další jsou novousedlíci, kteří si toto místo pro život vybrali po zralé úvaze, nebo je sem osud prostě zavál. Všechny je však spojuje láska k domovu a nespoutané přírodě.

Prostřednictvím jejich výpovědí máte příležitost sdílet s nimi zajímavé životní příběhy a nahlédnout diskutovaná šumavská témata jejich očima. Možná se dozvíte něco nového o tom, jak se tu lidem žije, o lese, o národním parku, o kůrovci, o tom, proč je důležité alespoň na malém kousku naší země zachovat divočinu, a možná zahlédnete mezi řádky i střípky jímavé krásy... Pokud se tak stane, tahle kniha nevznikla nadarmo.

Kniha má 352 stran, je vázaná a kvůli fotografiím je vytištěna na křídě. Texty doprovází více než stovka fotografií, včetně několika historických snímků z rodinných archivů, které nebyly doposud nikde publikovány. Pokud byste měli o publikaci zájem, žádejte ji buď u svých knihkupců, nebo na www.knihystehlik.eu.

Pro ilustraci několik ukázek z knihy:

Navíc podle nejnovějších poznatků mnoha vědců, zejména kanadské přírodovědkyně Suzanne Simard, která se již třicet let zabývá biologií lesa, stromy mezi sebou živě komunikují. Jednak pomocí vůní, zejména však prostřednictvím mykorrhizních hub. Složitá výměna informací a živin se uskutečňuje také se samotnými houbami a jejich prostřednictvím i s dalšími druhy rostlin. Výhradně pro účely komunikace si stromy vytvářejí dvacet tři cyklických uhlovodíků. Můžeme si představit, že je to něco jako stromová abeceda. Stromy si vyměňují jak informace, tak i živiny, a to nejen v rámci jednoho druhu. Představa, že v lese vládne pouze konkurence jednotlivců, ve které nejsilnější vítězí, je tedy mylná. Jestliže někteří jedinci mají nedostatek nějaké látky (například vlivem zastínění nebo třeba po opadu listů), vyšlou k ostatním informaci a ti jim potřebný produkt dodají. Takovéto sdílení živin a informací probíhá i na poměrně velké vzdálenosti. Jenom mycelia hub navázaných na kořeny jednoho vzrostlého buku jsou tak dlouhá, že by mohla obtočit celou zeměkouli. **Martin Bláha (1973), Volary**

Každý pravý tulák potřebuje své místo, kde by mohl být sám, kam nedolehne hluk světa a noc je opravdu temná. Tam bych mohl říci s čistým svědomím: Divočinu těchto končin mi nechte. Je to mé místo, kde mohu prožívat čiré bytí, ve středu uprostřed víru dění.

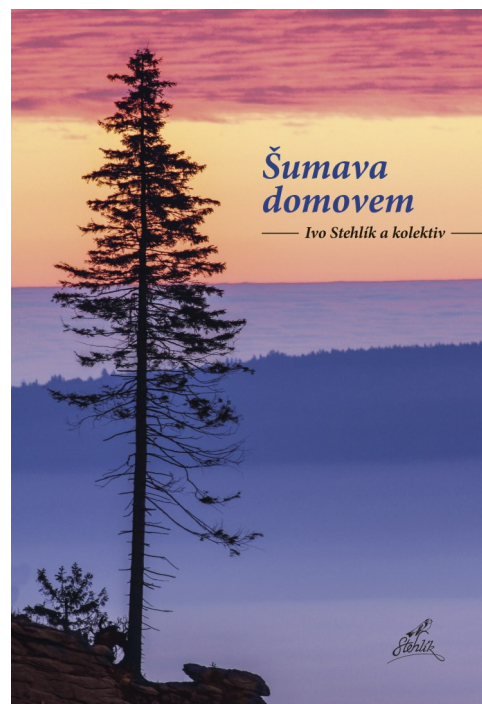
„Najdi si místo, kde ucítíš sílu Boží přítomnosti a často se tam vracej,“ radil mi vimperský kněz Jarek Zawadzki.

A tak jsem také na Šumavě hledal svoji divočinu. Neležela v první zóně, ale třeba u nenápadné peřejky pod Táflou hutí. Nebo na břehu Losenice.

Mám své souputníky, duchovní blížence, kteří se ke mně přidali na mých poutích po Šumavě. Jsou to spisovatelé, často z jiných končin, ale se stejným plamenem v srdci. Žili dlouhé roky v přírodě. Patří mezi ně Stanislav Vodička, Jaromír Tomeček či Antonín Švantner.

Jejich texty neobsahují slovo „ekosystém“. Z podobných slov jen studí. Jako by jimi někdo popisoval sterilní prostředí, kam není radno vpouštět člověka. Spíš mě okouzlili slůvky „ničemka“ (malá muška) či „vonička“ (květina). Tady někde leží dělicí čára mezi přírodovědci a zenovými básníky, mezi poznáním a obdivem. **Roman Szpuk (1960), Vimperk**

Pak začalo aktivistické období blokad těžby v národním parku. Připadalo mi to hloupé, jako asi každému běžnému člověku. Vedl jsem s některými účastníky blokad debaty. Prezentoval jsem jim své obavy o zdejší vodní zdroje, strach z bezlesých vrcholů podléhajících erozi. Oni hájili svůj názor, že takováto těžba je protizákonná a že čas ukáže, jak to s vrcholy dopadne. S touto metodou „pokus – omyl“ jsem se nemohl ztotožnit, jevila se mi příliš riskantní. Proto jsme s manželkou - vystudovanou bioložkou - vyrazili posledního dubna v roce 2011 (4 roky po Kyrillu a 12 let po mé poslední fyzické návštěvě národního parku) na kolech z Nové Pece k Plešnému jezeru, abychom vše viděli na vlastní oči.

Úbočí Plechého jsme projeli cikcak až k jezeru. To, co jsme viděli, mě přímo nadchlo. Fotograficky jsem dokumentoval viděné jako o život, byl jsem v eufórii. Mezi stojícími, ale i padlými soušemi na jedné straně cesty uvnitř prvních zón prorůstaly v ohromném množství mladé smrky a listnaté náletové dřeviny, zejména červené jeřáby. Naprostá divočina. Na druhé straně silnice, kde první zóna nebyla, byly souše odtěženy. Na této ploše byl úhor a nerostly tam kromě nově vysazených několika skomírajících smrků žádné náletové dřeviny. Takový obraz se opakoval od Schwarzenberského kanálu až těsně před Plešné jezero. Pak přišla ledová sprcha. Jen bílé mrtvé smrky nastojato. To byl hlavní vjem. Postávalo tam s námi tehdy asi dvacet turistů, všichni mezi sebou mluvili šeptem, žádný smích. Atmosféra stísněná jako na hřbitově. Bezděčně jsem vzal dalekohled a podíval se do míst, kudy jsme dříve chodili stezkou k Stifterovu památníku. Ta úleva. Mezi stovkami soušek probleskovala svěží zeleň nové generace šumavských smřčín. To jsme museli vidět zblízka. Zamkli jsme kola a vyrazili k vrcholu. To byla teprve ta opravdová divočina. Ta ohromná energie znovuzrození lesa nás zasahovala a nabíjela. Zažívali jsme pocity štěstí. Smrt již nebyla absolutní. Po stezce proti nám scházeli dolů německy mluvící turisté a viděli jsme, že zažívají úplně stejné pocity. Byl slyšet smích a se smíchem jsme se za chvilku zdravili. **František Frantál (1958), Frymburk**
Ivo Stehlík

Lyrické toulky přírodou

Už dlouhá léta mě baví pozorovat počasí. A taky ho měřit, zaznamenávat, vyhodnocovat. Léta už měřím i vydatnost a teplotu vody pramene u Sv. Anny u Horažďovic.

Časem jsem přišel na to, že ani přesná čísla nezaznamenají náladu přírody, náladu dané chvíle. Tak jsem si začal doplňovat svá měření ještě kratičkými básničkami, kterým se říká haiku. Tahle básnická forma vznikla v dávných dobách v Japonsku. Prostými slovy má zaznamenat nepatrný přírodní detail, zobrazit „celý svět v kapce rosy“. A na každé haiku by se mělo poznat aspoň přibližně, v jaké roční době byla napsána. A protože tato básnická forma má pouze 17 slabik, vyhovuje mi, neboť to je tak akorát, co si ještě zapamatuji, než dojdu domů.

Tak takhle vznikají mé básničky.

Každý fotograf ví, jak jinou náladu může mít stejné místo nejen v různé roční době, ale i během jednoho dne, i během krátké chvíle. Stačí, aby se změnil osvit, a jste v jiném světě. Proto vám taky pravidelně přidám jednu fotku s haiku, která se k fotografii přímo vztahuje.

Chodíte také rádi na procházky přírodou? A baví vás pozorně se dívat? Tak pojďte každý měsíc se mnou! **Jiří Wagner**

Leden očima Jirky Wagnera

O Silvestru papeži, snížek si už poleží. Leden je vrcholem zimy. Většinou nejstudenější měsíc roku. Lednu odpouštíme vše, je to král zimy. Je-li v lednu sníh a mráz, je to pro přírodu to nejlepší, co může být.

(pohledy z okna)

VÍTR SE SNĚHEM

se točí.

*Mě však do svých her
už neberou.*

(metelice cestou na Svaté Pole)

PRASKÁ JAK V KOSTECH

ve větvích lípy.

Křížek.

Bůh

kdes na výsostech.

(k pramenu)

NIKDO DEN CELÝ.

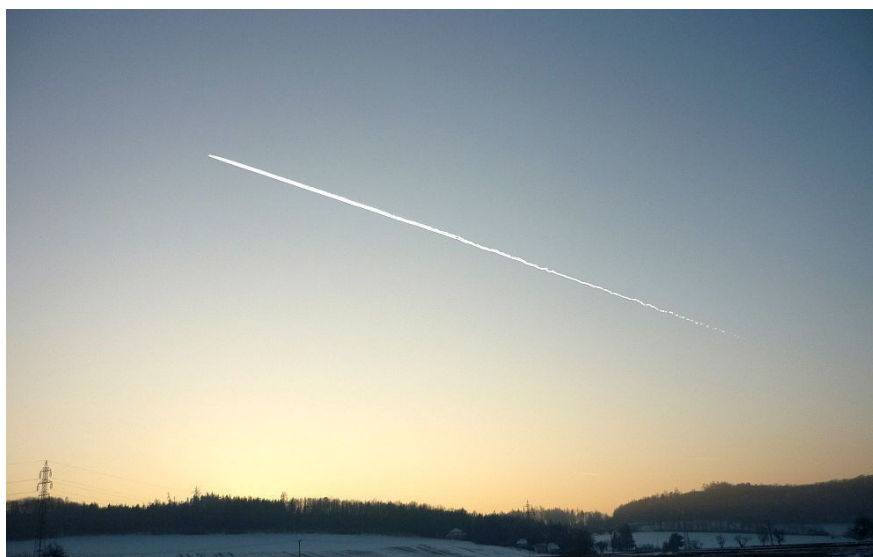
*Sněhovou plání jdu,
poutník osamělý.*

NESVÍTÍ MĚSÍC?

O to více

snaží se

dnes Večernice.

(mrazivý večer pod Práchní)

SLUNCE UŽ HASNE.

*I bez něj nebe ještě
chvilu je jasné.*

Foto Jiří Wagner

Únor očima Jirky Wagnera

Únor je ještě zima. Ale *na Hromnice o hodinu více*. A taky první skřiváncí zpěv, příslib jara. Jenže tenhle měsíc umí mrazem také pořádně trknout. Jaru brání, ale nezabrání.

ŽE ZIMA SKONČÍ,
únorové slunce mě
dnes povzbuzuje.

(předjarní obzory)
KOPCE ŠUMAVSKÉ

- co vidím jich!
A na všech,
na všech ještě sních!

VÍTR PŘEDVADÍ

dneska horlivě
celou
svou sbírku mraků.

ZAČLY SE BĚLAT
sněženky.
Jaro ví vždy,
co právě dělat.

(nedočkavost)
NA ŘECE JEN LED.
Pořád to samé
den co den.
Čápe, už leť!

Foto Jiří Wagner

O víle, strachu a předjaří

Sem tam mi někdo položí záludnou otázku, kterou knížku mám vůbec ze všech nejradši. Mám jich nejmilejších asi tak pět set, ale kdybych z nich opravdu musela za každou cenu vybrat jen jednu, musela bych postupovat asi nějakou drastickou vylučovací metodou. Mám radši prózu, nebo poezii? Obojí... no, ale dobře... tak tedy poezii... A radši s ilustracemi než bez nich... A radši českou než cizí... Jedna z knížek, ke kterým bych se touhle cestou dobrala, by mohla potom být **sbírka Jaroslava Seiferta a Josefa Lady "Chlapec a hvězdy"** - sbírka tak podivuhodných obrazů slovních i namalovaných, až z toho jde hlava kolem. Otevřete namátkou někde uprostřed, zadíváte se, začtete, najednou jste na návsi a kolem voní rozkvetlé stromy. Nebo sedíte v šeru u vody a slyšíte, jak si povídá děda s vnoučkem o tom, kde bydlí víla, a jestli ji starý pán už někdy doopravdy viděl: "... A byla hezká? Jistě byla. Je hezká každá, když je víla. A druhého dne jsem tam zdvih pár kvítek už povadlých".

Foto -ah-

Je vám z toho hezky, ale i smutno. Seifertovy nostalgické verše o životních krásách vypovídají tak trochu i o jeho strachu ze stáří a z toho, jak to všechno plyne až příliš rychle někam do neznáma. Uteče jaro, léto, podzim, přichází dlouhá a studená zima... ale příroda je milosrdná, má připravený nový začátek, a tak v únoru už zase všichni pookřejí, i ti unavení, kterým byl prosinec a leden dlouhý. Vědí, že předjaří nakonec vždycky předělá sních na sněženky, ať se děje, co se děje. **-ah-**

Písnička na konec (úryvek)

... Sněženka ze tmy vyhlédla,
schoulena v ledové pěsti,
a ptala se, celá pobledlá,
smí-li v té zimě už kvésti.

Ještě se schovej nakrátko,
ještě si, sněženko, zdřímní.
Až otevřeš své poupátko,
já skončím písničku zimní.

Jaroslav Seifert

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Rosa se sráží na chladných místech, a ne na nízkém trávníku, který se ve dne vyhřeje a ještě i v noci je příliš teplý. Zato kov stydne rychleji. Pokud jde o stromy, keře a jiné statné rostliny, ty se aktivně ochlazují odpařováním vody (podobně, jako když my se potíme) a ráno na nich tedy můžeme vidět opravdu velké množství rosných krůpějí. To jim přináší jak vláhu, tak i teplo, které se při srážení rosy uvolní. Zeleň má tu podivuhodnou vlastnost, že se okolní prostředí díky ní za horka chladí a v chladných hodinách zase zahřívá. Je to jeden z mnoha důvodů, proč bychom se měli o zeleň co nejlépe starat a snažit se ji udržovat všude, kde to jen trochu jde.

- V únoru můžeme stromům a keřům posloužit tím, že prořežeme jejich větve. Ale jen tam, kde jsou uschlé nebo polámané. Probírají se i takové, které jsou příliš husté a překážejí jedna druhé. Tím se pustí do korun více světla a čerstvého vzduchu. Při téhle práci se dobře uplatní velcí i malí - rodiče stojí na žebříku, zkracují větvičky a odhazují je na zem, děti je mohou sbírat a odnášet. Někdy je ale pro prostřívání vhodné jiné období než zima, a tak je potřeba se radit s někým zkušeným.

Na místech, kde se hodně opírají sluneční paprsky, je dobře nabílit kůru vápnem nebo ji nějak jinak ochránit před prudkým prohříváním. Za chladných jarních nocí je totiž prochladlá, a když se ráno rychle rozpálí, mohla by prskat.

- Stavíte rádi sněhuláky? Jestli bude z čeho je udělat, můžeme se do toho pustit třeba při schůzce Ledňáčků. -ah-

Foto -ah-

Zdraví a strava

Vegazín – čtení rozhodně nejen pro vegany

Na počátku roku 2017 udělalo všem lidem preferujícím rostlinnou stravu obrovskou radost vytvoření prvního veganského magazínu v ČR – Vegazínu. Radost pak byla ještě větší zjištěním, že se časopis nad míru vydařil, ustálil se svými dosavadními šesti vydanými čísly do podoby obměsíčníku a hlavně nabízí spoustu zajímavých informací pro daleko širší spektrum čtenářů, než kterým je samotná veganská komunita.

Vegazín
zdravě a eticky

Je úžasné sledovat, jak kvalitní práci dokáže odvádět parta nadšených mladých lidí, bez nároku na honorář, ve svém volném čase... Vegazín je totiž čistě dobrovolnickým počinem s touhou měnit k lepšímu dění kolem nás a je to na něm znát. Na webu www.vegazin.cz naleznete všechny potřebné úvodní informace a samozřejmě [archiv všech čísel](#) k volnému stažení (při kterém se můžete jednoduchým zadáním mailové adresy rovnou přihlásit k pravidelnému odběru).

Na stránkách Vegazínu si své určitě najdou všichni vegané, stejně tak jako ti, kteří o alternativním způsobu stravování uvažují nebo jej praktikují částečně – některé články jsou určeny pokročilým, jiné úplným začátečníkům. Samotné veganství je probíráno z mnoha různých úhlů pohledu, dozvíte se mnoho zajímavého o jeho zdravotním aspektu, jsou rozebírány jednotlivé živiny nebo veganská praxe v různých fázích lidského života. Část každého čísla je věnována aktivismu za práva zvířat, představeny jsou zájmové organizace, aktivistické projekty a nechybí ani přehled akcí a tipy na literaturu. Nedílnou součástí Vegazínu je samozřejmě jídlo – v podobě nespočtu atraktivních receptů, popisu nových produktů, nákupních možností, recenzí restaurací atd. Zpestřením je pak rozhovor s výraznou osobností veganského světa a dětská rubrika s receptem na pokrm, do jehož tvorby se můžou nejmenší sami zapojit. Časopis se zabývá i dalšími aspekty veganského životního stylu, jako je např. výběr netestované kosmetiky, šetrné spotřebitelství, zdravý životní styl, sport...

Čtení Vegazínu je díky takřka profesionální grafice a svěží podobě velmi příjemným zážitkem. Do určité míry pak pomáhá mapovat veganství jako fenomén, který je v současné době na prudkém vzestupu. Díky mnoha přesahům je časopis určitě vhodný i pro všechny ostatní, kteří se zajímají o jiné způsoby stravování a žijí zdravým a aktivním způsobem života. V žádném případě se neuzavírá do podoby zpravodaje pro svou komunitu a může pomoci bourat oblíbené a hluboce zakořeněné předsudky. Určitě do něj nahlédněte. -jj-

Dětské pokrmy

Přinášíme recepty z lednového kurzu zdravého vaření - tentokrát zaměřeného na dětskou výživu. Recepty jsou bezesbytku využitelné i pro běžné vaření a první dva uvedené jako základ pro další úpravu v rámci zejména sladké kuchyně.

Domácí rostlinné mléko

Ingredience: jemné ovesné vločky s klíčky, rýže, kukuřice...

Postup přípravy: Asi 100 g suché rýže uvaříme doměkka, necháme vychladnout, umixujeme s cca litrem vody a scedíme přes plátno. Scezenou pevnou část můžeme použít k pečení nebo jako zavářku do polévky. Dle chuti mléko přisladíme sladovitem, libovolným sirupem, hnědým cukrem nebo k mixování přidáme několik namočených datlí. Podobným způsobem postupujeme se svařenými ovesnými vločkami. Rozmražené sladké kukuřice použijeme 200 g a postupujeme stejně.

Obilno-ovocné příkrmy

Ingredience: libovolná bezlepková obilovina nebo jejich kombinace (jáhly, rýže natural, quinoa, pohanka...), libovolné ovoce s výjimkou citrusů (jablka, hrušky, banány...)

Postup přípravy: Obilovinu společně s pokrájeným tvrdým ovocem vaříme do změknutí ve vodě nebo rostlinném mléce (banán přidáme až po vaření). Dle věku dítěte rozmačkáme nebo rozmixujeme.

Pomazánka z batátů a červené čočky

Ingredience: červená čočka (půl šálku), batáty (půl šálku), rostlinný olej, 2 stroužky česneku, tymián (půl lžičky), sůl (půl lžičky), lahůdkové droždí (2 lžičky)

Postup přípravy: Na oleji krátce orestujeme utřený česnek, přidáme čočku, tymián, sůl a zalijeme menším množstvím vody. Zhruba po pěti minutách varu přidáme batáty pokrájené na malé kostky. Přidáváme vroucí vodu dle potřeby, ale tak, aby se vyvařila. Vaříme do změknutí čočky a batátů. Po odstavení zahustíme lahůdkovým droždím, rozmačkáme batáty a dochutíme. Namazané chlebičky můžeme ozdobit zeleným hráškem.

Pohankové čevapčiči

Ingredience: pohanková lámanka (200 g), voda (400 ml), tempeh, cibule, česnek (2-3 stroužky), rostlinný olej (3 lžičky), sladká paprika (2 lžičky), sójová omáčka (2 lžičky), sůl (dle chuti), pepř, kukuřičná strouhanka

Postup přípravy: Pohankovou lámanku osolíme, svaříme několik minut s dvojnásobným množstvím vody a necháme pod pokličkou dojít. Tempeh nastrouháme najemno, cibuli nakrájíme nadrobno, česnek utřeme. Smícháme s ostatními ingrediencemi a s pohankou. Dle potřeby zahustíme kukuřičnou strouhankou. Tvoříme slabé válečky, které klademe na pečicí papír. Pečeme na 210 °C do lehkého zhnědnutí zhruba 20 min.

Dýňové štouchané brambory

Ingredience: brambory, dýně hokaidó nebo jiný druh dýně (stejně množství jako brambor), cibule, rostlinný olej, sůl

Postup přípravy: Brambory a dýni pokrájíme na stejně velké kostky a vaříme do změknutí v osolené vodě. Po slití rozšťoucháme a můžeme zamíchat na oleji orestovanou cibulku. Případně rozmixujeme s rostlinným mlékem na bramborovo-dýňovou kaši.

Avokádový dip

Ingredience: zralé avokádo, libovolné rostlinné mléko (cca 200 ml), černá sůl (půl lžičky), kurkuma

Postup přípravy: Všechny ingredience umixujeme dohladka. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Simona Šafarčíková, Jana Petříková, Jiří Wagner, Barbora Žižková, Ivo Stehlík

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2018

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

7. ročník

